

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีกับการเสริมสร้างความสุขของชุมชน
Ubon Ratchathani Rajabhat University and Enhancing Happiness of
Community

อรทัย เลียงจินดาถาวร* ภูษิต ฉัตรวิริยวงค์ กนิษฐา จัตุพันธ์ ไวกูณฐ์ ครองยุทธ
Orathai Liengjindathaworn*, Phusit Chatrawiriyawong, Kanittha Jatuphan, Waikoon.krongyuth
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี^{*,2,3,4}
Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University
kanittha.j@ubru.ac.th

Received: Aprly 29, 2025 **Revised:** August 13, 2025 **Accepted:** September 10, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะความสุขของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และ 2) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความสุขของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชน ผู้อำนวยการ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนที่เคยเข้าร่วมโครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในช่วงปี พ.ศ.2563-2566 จำนวน 395 คน ทำการสุ่มโดยใช้สูตรของ W.G. Cochran การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 25 คน ทำการคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่เคยเข้าร่วมโครงการภายใต้แผนงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและโรงเรียนตามบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีและตามพระบรมราโชบาย (Flagship project) ในช่วงปี พ.ศ. 2565-2566 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา เขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะความสุขของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน ได้แก่ Happy Soul (ทางสงบ) Happy Heart (น้ำใจงาม) Happy Society (สังคมดี) และ Happy Family (ครอบครัวดี) ตามลำดับ และอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ได้แก่ Happy Brain (หาความรู้) Happy Body (สุขภาพดี) Happy Relax (ผ่อนคลาย) และ Happy Money (ปลอดภัย) ตามลำดับ 2) แนวทางการเสริมสร้างความสุขของชุมชนควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างความสุขที่ยั่งยืนใน 6 องค์ประกอบ ได้แก่: 1) ครอบครัวอบอุ่นและชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการส่งเสริมการศึกษา อาชีพ สุขภาพ และการดูแลผู้สูงอายุ 2) สภาพแวดล้อมสมดุล ผ่านการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้มั่นคง และสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย 3) ชุมชนประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล ด้วยการสนับสนุนสิทธิเสรีภาพ ความสามัคคี และการแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วม 4) การบริหารจัดการชุมชนที่ดี โดยส่งเสริมการรักษาประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการบริหารชุมชนอย่างมีเหตุผล 5) สุขภาวะที่ดี ผ่านการดูแลสุขภาพกาย ใจ ปลุกฝังคุณธรรม และ 6) เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งและเป็นธรรม โดยการพัฒนาอาชีพ และการเสริมศักยภาพผู้นำชุมชน

คำสำคัญ: ความสุขของชุมชน การเสริมสร้างความสุขของชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Abstract

This study aimed to (1) examine the happiness levels of communities within the service areas of Ubon Ratchathani Rajabhat University and, and (2) explore approaches to enhancing community happiness. A mixed-methods research design was employed. Quantitative data were collected from 395 participants-including community leaders, school directors, teachers, students, parents, and local residents-who had participated in university-led projects between 2020 and 2023. The sample was determined using W.G. Cochran's formula, and data were gathered through questionnaires. Qualitative data were obtained through interviews and focus group discussions with 25 purposively selected individuals who had taken part in community and school development projects under the university's flagship initiatives during 2022–2023. Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis.

Findings revealed that 1) overall community happiness was at a high level. The four highest-rated dimensions were: Happy Soul (spiritual peace), Happy Heart (kindness), Happy Society (social harmony), and Happy Family (warm family ties). Four other dimensions-Happy Brain (lifelong learning), Happy Body (good health), Happy Relax (work-life balance), and Happy Money (financial stability)-were also rated at a high level. 2) The study suggests that community happiness should focus on six key components: (1) warm families and resilient communities through the promotion of education, health, careers, and elderly care; (2) balanced living environments through safe and secure housing; (3) democratic and good governance communities with, rights and freedoms, unity, and participatory problem-solving; (4) effective community management by preserving culture, traditions, and local wisdom; (5) holistic well-being through physical and mental health and the cultivation of moral values; and (6) a strong, fair community economy supported by career development and leadership capacity-building.

Keywords: Happiness of Community, Enhancing Happiness of Community, Ubon Ratchathani Rajabhat University

บทนำ

“ชุมชนเป็นสุข (Healthy Communities)” คือ ภาวะที่ชุมชนเป็นสุข โดยคนในชุมชนนั้น ๆ ที่จะเป็นผู้บอกว่า อะไร คือ สิ่งที่มีคุณค่าสูงสุดสำหรับชุมชนของพวกเขาตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน (ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2564) โดยครอบคลุมทั้ง 4 มิติ ได้แก่ มิติทางกาย คือ การที่คนในชุมชนมีร่างกายที่แข็งแรงสามารถทำงานหรือดำเนินกิจกรรมประจำวันได้ ไม่ป่วยด้วยโรคร้ายแรง มิติทางใจ คือ มีจิตใจร่าเริง ไม่เครียด มีความสงบ ไม่วิตกกังวล มิติทางสังคม คือ การมีอยู่มีกินอย่างพอเพียง การมีอาชีพที่มั่นคง มีครอบครัวที่อบอุ่น อยู่ในชุมชนที่เอื้ออารีต่อกัน แบ่งปันกัน ตลอดจนได้รับการสาธารณสุขที่มีคุณภาพ เสมอภาคและเป็นธรรมและมิติทางจิตวิญญาณ คือ การมีจิตใจสูง ลดละความเห็นแก่ตัว มีความรู้สึกสำนึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มีความต้องการที่พอดี พอเพียง และรู้จักให้ความเคารพต่อชีวิตทุกชีวิต

กรมการพัฒนาชุมชน (2564) ได้กำหนดองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการสร้างความสุขของมนุษย์ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีสุขภาพ 2) เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม 3) ครอบครัวอบอุ่น

4) การบริหารจัดการชุมชนดี 5) การมีสภาพแวดล้อมดีมีระบบนิเวศที่สมดุล และ 6) เป็นชุมชนประชาธิปไตย มีธรรมาภิบาล

องค์ประกอบที่ 1 การมีสุขภาพะ หมายถึง การดำรงชีพของบุคคลอย่างมีสุขภาพดี ดำเนินชีวิตโดยใช้ความรู้ในการรักษาร่างกายให้แข็งแรงไม่เจ็บป่วย มีอายุยืนยาว มีสุขภาพจิตใจที่ดี ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม “คิดเป็น ทำเป็น” มีความเป็นเหตุเป็นผล มีทักษะในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ

องค์ประกอบที่ 2 เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม หมายถึง การกระทำใด ๆ อันก่อให้เกิดการผลิต การจำหน่ายและการบริโภค ให้เกิดรายได้ที่เพียงพอ เกิดจากการมีงานสุจริต มีความมั่นคงและความปลอดภัยในการทำงานมีรายได้ที่เป็นธรรมต่อเนื่อง มีการรวมตัวเป็นกลุ่มเพื่อช่วยเหลือแบ่งปันกัน เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และเกิดความยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 3 ครอบครัวอบอุ่น หมายถึง ครอบครัวที่สมาชิกมีความรักความผูกพันต่อกัน มุ่งมั่นที่จะ ดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมาย สามารถปฏิบัติบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม มีการอบรมเลี้ยงดูสมาชิกวัยเยาว์ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพในวิถีชีวิตของความเป็นไทย เลี้ยงดูผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกันเพื่อให้สามารถดำรงความเป็นครอบครัว ได้อย่างมีคุณภาพที่ยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 4 ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนดี หมายถึง ชุมชนแสดงความสามารถบริหารจัดการชุมชนจัดกระบวนการพัฒนาชุมชน มีกิจกรรมการแก้ไขปัญหาชุมชนได้ด้วยตนเองอย่างมีเหตุมีผลและมีการบริหารจัดการที่ดี ผู้นำ ประชาชนและองค์กรในชุมชนสามารถร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข รวมทั้งมีภาคีการพัฒนาที่มีบทบาทเกื้อหนุนการทำงานภายในชุมชน มีการสื่อสารและกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง สามารถอนุรักษ์คุณค่าของประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนท้องถิ่นรวมถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทย

องค์ประกอบที่ 5 การมีสภาพแวดล้อมดีมีระบบนิเวศที่สมดุล หมายถึง บรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมที่ เหมาะสมต่อการใช้ชีวิตของคนในหมู่บ้านสร้างความสะอาดสบายร่มรื่นปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ครอบครัวมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้านและการมีบริการสาธารณูปโภคที่พอเพียงมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีคุณภาพ มีความสมดุลในระบบนิเวศ เพื่อใช้ยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน

องค์ประกอบที่ 6 เป็นชุมชนประชาธิปไตยมีธรรมาภิบาล หมายถึง ชุมชนเป็นสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพได้รับการยอมรับและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นคนที่เท่าเทียมกันตามระบอบประชาธิปไตยประพฤติปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของตนเองและเคารพในสิทธิและหน้าที่ของคนอื่น มีระเบียบวินัย มีระบบการบริหารจัดการที่ยึดหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้เกิดความโปร่งใสคุ้มค่าและกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม นำไปสู่สังคมสมานฉันท์มีสันติสุขอย่างยั่งยืน

การเสริมสร้างความสุขของชุมชน คือ การแสวงหาแนวทางในการพัฒนา ทำความเข้าใจบริบทชุมชนเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาให้ชาวชุมชนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ความสามารถ ทักษะการประกอบอาชีพ และมีความมั่นคงในการดำรงชีวิตที่มีความสุขต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ดำเนินพันธกิจหลักบนพื้นฐานของความเป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา คน ชุมชน และท้องถิ่น เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรมในการขับเคลื่อนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนและชุมชนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยกรอบทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2561-2564) กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เป็นองค์กรแห่งความสุข บริหารจัดการภายใต้การ

มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ตามหลักธรรมาภิบาล มีศักยภาพและความสามารถในการจัดการศึกษา วิจัย และบริการวิชาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในเขตอีสานตะวันออกเฉียง และอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง ทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม สืบสานและบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเรียนการสอน และการวิจัยสร้างสรรค์ แสวงหาและพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน” ซึ่งปีงบประมาณ 2563 มหาวิทยาลัยได้ ดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมายได้แผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งอย่าง ยั่งยืน เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติ 12 โครงการ ใน 15 ชุมชน 2 โรงเรียน ในจังหวัด อุบลราชธานี (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2560)

โดยการศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาผลจากการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในรอบ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563-2566 ภาวะความสุขของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยเป็นอย่างไร รวมทั้งประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยเป็นอย่างไร และนำเสนอเป็นแนวทางการ เสริมสร้างความสุขของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เพื่อพัฒนาการ ดำเนินงานของมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะความสุขของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ภายหลังการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในรอบปีงบประมาณ 2563-2566
2. ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความสุขของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methodologies) ระหว่างเชิงปริมาณ (Quantitative) และเชิงคุณภาพ (Qualitative)

พื้นที่วิจัย

ทำการศึกษาในพื้นที่เป้าหมายการพัฒนาภายใต้แผนงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และโรงเรียนตาม บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีและตามพระบรมราโชบาย ในเขตพื้นที่บริการของ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในจังหวัดอุบลราชธานี

ประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชน ผู้อำนวยการ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนที่ เคยเข้าร่วมโครงการภายใต้แผนงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และโรงเรียนตามบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานีและตามพระบรมราโชบาย ในเขตพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 5 อำเภอ คือ อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภวารินชำราบ อำเภอเขื่องใน อำเภอดอนมดแดง และอำเภอเหล่าเสือโก้ก

กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ใช้วิธีการสุ่มจากประชากรในพื้นที่เป้าหมายการพัฒนาภายใต้แผนงาน พัฒนาชุมชนท้องถิ่น และโรงเรียนตามบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีและตามพระบรมรา โชบาย จำนวน 5 อำเภอ คือ อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภวารินชำราบ อำเภอเขื่องใน อำเภอดอนมดแดงและอำเภอเหล่าเสือโก้ก ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และ ประชาชนที่เคยเข้าร่วมโครงการของมหาวิทยาลัย ในช่วงปี พ.ศ. 2563-2566 จำนวน 400 คน โดยการใช้

สูตรของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2549)

กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงจากประชากรในพื้นที่เป้าหมายการพัฒนาภายใต้แผนงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และโรงเรียนตามบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และตามพระบรมราโชบาย จำนวน 5 อำเภอ คือ อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภวารินชำราบ อำเภอเขื่องใน อำเภอดอนมดแดง และอำเภอเหล่าเสือโก้ก ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และประชาชนที่เคยเข้าร่วมโครงการของมหาวิทยาลัยเพื่อสัมภาษณ์ จำนวน 10 คน และเพื่อการสนทนากลุ่ม จำนวน 15 คน เกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เคยเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในช่วงปี พ.ศ. 2565-2566

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งตามรูปแบบการวิจัย เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์ ได้แก่ แนวคำถามที่ใช้ในการสนทนา ซึ่งเป็นประเด็นสนทนาเพื่อให้ได้ข้อมูล ภาวะความสุขของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เพื่อพัฒนาภาวะความสุขของชุมชน

2. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ เพื่อศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีกับการเสริมสร้างความสุขของชุมชน ใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ภาวะความสุขของชุมชน 8 ประการ ได้แก่ 1) Happy Body (สุขภาพดี) 2) Happy Heart (น้ำใจงาม) 3) Happy Money (ปลอดภัย) 4) Happy Relax (ผ่อนคลาย) 5) Happy Brain (หาความรู้) 6) Happy Soul (ทางสงบ) 7) Happy Family (ครอบครัวดี) 8) Happy Society (สังคมดี) และด้านที่ 2 แนวทางการเสริมสร้างความสุขของชุมชนในเขตพื้นที่บริการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 6 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่ 1 การมีสุขภาวะ องค์ประกอบที่ 2 เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม องค์ประกอบที่ 3 ครอบครัวอบอุ่น องค์ประกอบที่ 4 ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนดี องค์ประกอบที่ 5 การมีสภาพแวดล้อมดี มีระบบนิเวศที่สมดุล องค์ประกอบที่ 6 เป็นชุมชนประชาธิปไตยมีธรรมาภิบาล หากคุณภาพเครื่องมือโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อประเมินค่าความสอดคล้อง (index of item objectives of congruence: IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน

การรวบรวมข้อมูล

1. การแจกแบบสอบถาม เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภาวะความสุขของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และแนวทางการเสริมสร้างความสุขของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุด และได้รับคืนจำนวน 395 ชุด

2. การสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการเสริมสร้างความสุขของชุมชน โดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และประชาชนที่เคยเข้าร่วมโครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในช่วงปี พ.ศ. 2565-2566 จำนวน 10 คน

3. การสนทนากลุ่ม เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการเสริมสร้างความสุขของชุมชน ในกิจกรรมถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในหัวข้อ “มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีกับการเสริมสร้างความสุขของชุมชน” ในวันพฤหัสบดีที่ 31 มีนาคม 2565 ณ ห้องบัวพิสุทธิ์ 4 ชั้น 5 อาคาร 20 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วย ผู้นำ

ชุมชน ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และประชาชน ที่เคยเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในช่วงปี พ.ศ. 2565-2566 จำนวน 15 คน

ผลการวิจัย

1. ภาวะความสุขของชุมชนที่อยู่พื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง ร้อยละ 73.5 และเพศชาย ร้อยละ 26.5 ส่วนมากอายุระหว่าง 41-55 ปี ร้อยละ 33.9 รองลงมาอายุระหว่าง 25-40 ปี ร้อยละ 27.8 มีสถานภาพสมรส สมรสและอยู่ร่วมกัน มากที่สุด ร้อยละ 56.7 รองลงมาโสด ร้อยละ 35.4 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มากที่สุด ร้อยละ 31.1 รองลงมา ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 30.4 ประกอบอาชีพเกษตรกรมากที่สุด ร้อยละ 34.3 รองลงมาเป็นข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 32.4 รายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 10,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 43.0 รองลงมา ระหว่าง 10,001-30,000 บาท ร้อยละ 34.4 ปัจจุบันอาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง มากที่สุด จำนวน 155 คน รองลงมา อยู่ในอำเภวารินชำราบ ร้อยละ 16.2

1.2 ภาวะความสุขของชุมชน 8 ประการ ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของและภาวะความสุขของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในภาพรวม 8 ด้าน

ความสุข 8 ประการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
Happy Body (สุขภาพดี)	3.91	0.83	มาก
Happy Heart (น้ำใจงาม)	4.29	0.71	มากที่สุด
Happy Money (ปลอดภัย)	3.53	0.89	มาก
Happy Relax (ผ่อนคลาย)	3.66	0.81	มาก
Happy Brain (หาความรู้)	4.03	0.78	มาก
Happy Soul (ทางสงบ)	4.33	0.69	มากที่สุด
Happy Family (ครอบครัวดี)	4.27	0.69	มากที่สุด
Happy Society (สังคมดี)	4.29	0.69	มากที่สุด
รวม	4.04	0.67	มาก

จากตารางที่ 1 ภาวะความสุขของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.67) เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน ได้แก่ Happy Soul ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.69) คือ เป็นผู้มีความดีหรือการมีศรัทธาในศาสนา และมีศีลธรรมในการดำเนินชีวิตมีคุณธรรมเบื้องต้นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกัน Happy Heart ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.71) การมีน้ำใจ มีความรักสามัคคี เอื้อเฟื้อต่อกัน Happy Society ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.69) มีสังคมดี และสภาพแวดล้อมที่ดี และ Happy Family ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.69) มีครอบครัวดี อบอุ่นและมั่นคงตามลำดับ

รองลงมา ชุมชนมีระดับภาวะความสุขอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ได้แก่ Happy Brain ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.78) คือ การศึกษาหาความรู้พัฒนาตนเองตลอดเวลา Happy Body ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.83)

มีสุขภาพแข็งแรง Happy Relax ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.81) รู้จักผ่อนคลายต่อสิ่งต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต และ Happy Money ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.89) มีเงิน รู้จักเก็บ รู้จักใช้ ไม่เป็นหนี้ ตามลำดับ

2. แนวทางการเสริมสร้างความสุขของชุมชนในเขตพื้นที่บริการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2.1 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการเสริมสร้างความสุขของชุมชน ที่ชุมชนต้องการจากการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

2.1.1. องค์ประกอบที่ 3 ครอบครัวยุคใหม่ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.69) พบแนวทาง 3 ข้อในองค์ประกอบนี้ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) การส่งเสริมครอบครัว ด้านการศึกษา สุขภาพและการประกอบอาชีพ เพื่อให้สามารถดำรงความเป็นครอบครัวยุคใหม่และชุมชนเข้มแข็งได้ 2) ส่งเสริมให้ครอบครัว ชุมชน ดูแลผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามธรรมเนียมประเพณีไทย 3) ส่งเสริมให้ครอบครัวรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เข้าใจบทบาท ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถดำรงความเป็นครอบครัวและชุมชนที่มีความสุข รุ่งเรือง อยู่ในระดับมาก 5 องค์ประกอบ ได้แก่

2.1.2. องค์ประกอบที่ 5 การมีสภาพแวดล้อมดี มีระบบนิเวศที่สมดุล ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.74) พบแนวทาง 3 ข้อในองค์ประกอบนี้ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) พัฒนาให้คนในชุมชนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง 2) พัฒนาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่เหมาะสม เพื่อให้การดำรงชีวิตในชุมชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ 3) พัฒนาชุมชนให้มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และสภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างสมดุลให้กับระบบนิเวศ และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

2.1.3. องค์ประกอบที่ 6 การเป็นชุมชนประชาธิปไตยมีธรรมาภิบาล ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.71) พบแนวทาง 3 ข้อในองค์ประกอบนี้ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) การส่งเสริมให้ชุมชนเป็นสังคมประชาธิปไตย มีสิทธิเสรีภาพ ได้รับการปฏิบัติ ยอมรับ และเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ตามระบอบประชาธิปไตย 2) การส่งเสริมให้ชุมชนมีความสามัคคี โปร่งใส ร่วมกันแก้ปัญหาความขัดแย้ง เพื่อสันติของชุมชนโดยคนในชุมชน และ 3) ส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักถึงโทษภัยของการทุจริต ช่วยกันสอดส่องและป้องกันการทุจริตในชุมชน

2.1.4. องค์ประกอบที่ 4 ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนดี ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.70) พบแนวทาง 3 ข้อในองค์ประกอบนี้ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) ส่งเสริมให้ชุมชนมีความรักความสามัคคี ร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข 2) ส่งเสริมให้ชุมชนรักษาคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน และ 3) ส่งเสริมให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการชุมชน พัฒนา และแก้ไขปัญหาชุมชนอย่างมีเหตุผลร่วมกัน

2.1.5. องค์ประกอบที่ 1 การมีสุขภาพ ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.72) พบแนวทาง 3 ข้อในองค์ประกอบนี้ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) การเสริมสร้างให้ชุมชนมีความรู้ในการดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงด้วยการออกกำลังกาย ทานอาหารที่เป็นประโยชน์และพักผ่อนอย่างเพียงพอ 2) เสริมสร้างให้ชุมชนมีสุขภาพจิตที่ดี ยึดมั่นในคุณธรรม มีศาสนา เพื่อความสงบและเป็นแนวทางขึ้นในการประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง และ 3) เสริมสร้างให้ชุมชนมีทักษะในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า ทำประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้อย่างเต็มศักยภาพ

2.1.6. องค์ประกอบที่ 2 เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.76) พบแนวทาง 3 ข้อในองค์ประกอบนี้ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) การพัฒนาอาชีพ ให้ชุมชนมีอาชีพที่มั่นคง และรายได้ที่เพียงพอสำหรับใช้จ่ายในครอบครัว เช่น โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้คนใน

ชุมชนฐานราก เป็นต้น 2) พัฒนาศักยภาพการจัดการของผู้นำ องค์กรชุมชนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อกระจายรายได้กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนอย่างเป็นธรรม และ 3) พัฒนาความรู้ให้ชุมชนสามารถจัดการหนี้สินไม่ให้เป็นการละเมิดและชำระหนี้ได้ตามกำหนดเวลา เช่น การจัดทำบัญชีครัวเรือน การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ เป็นต้น

2.2 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า แนวทางการเสริมสร้างความสุขของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี สามารถวิเคราะห์และสรุปได้ 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

2.2.1 ด้านสุขภาพ

ชุมชนต้องการการจัดระบบสุขภาพ จัดให้บริการด้านสุขภาพและด้านสาธารณสุขอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมด้านการตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ จัดให้มีสถานที่ส่วนกลางในการออกกำลังกาย และมีผู้ให้ความรู้ในการออกกำลังกายอย่างเหมาะสม จัดให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ชุมชนอย่างสม่ำเสมอ หรือจัดทำคลิปให้ความรู้ แนะนำแนวปฏิบัติตนเพื่อสุขภาพที่ดี และจัดให้ความรู้ด้านโภชนาการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ มีการประเมินสุขภาพของชุมชน และการจัดการประกวดชุมชนสุขภาพดี นอกจากนี้ ควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนมีสุขภาพจิตที่ดี ให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพใจอย่างสมดุล มีช่องทางให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิต ประเมินสุขภาพทางจิตออนไลน์ มีการรณรงค์ให้ความรู้การจัดการขยะในครัวเรือน รู้จักบริหารจัดการขยะให้เป็นระบบ

2.2.2 ด้านเศรษฐกิจ

ชุมชนมีความต้องการเป็นชุมชนที่มีเศรษฐกิจที่เข้มแข็งและยั่งยืน ควรเริ่มจากการพัฒนาศักยภาพผู้นำ เพื่อนำชุมชนไปในทิศทางที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องการการส่งเสริมให้มีความรู้เรื่องการออมการพัฒนาอาชีพ การรวมกลุ่มอาชีพ ให้ชุมชนมีอาชีพอย่างหลากหลาย ให้มีรายได้ในอาชีพนั้น ๆ เพิ่มขึ้น หรือมีการต่อยอดให้เป็นอาชีพที่ยั่งยืน ให้ความรู้และสนับสนุนการนำเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาอาชีพ ให้ความรู้เรื่องการตลาดและการขายออนไลน์ จัดหาแหล่งตลาดในการจำหน่ายสินค้า เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีรายได้หลักหรือรายได้เสริมต่อชุมชน

2.2.3 ด้านสังคม

ควรส่งเสริมให้เป็นชุมชนแห่งความสุขทุกด้าน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนและคนในชุมชน สังคมที่ยิ้มแย้ม แจ่มใส อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รู้รักสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ผ่าน การทำกิจกรรมร่วมกันในทางสร้างสรรค์ พัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยคนในชุมชนร่วมใจกัน สอดส่องดูแล เช่น การแก้ไขปัญหาหาเสพติด ปัญหาความขัดแย้ง ความปลอดภัยในสวัสดิภาพและทรัพย์สินของคนในชุมชน และของส่วนรวม สังคมมีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ ตลอดจนเข้าใจและเคารพสิทธิของกันและกัน รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ส่งเสริมให้ชุมชนสามารถธำรงไว้ซึ่งคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น รักษาเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ ส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักและรักษาความสมดุลให้กับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมให้อยู่คู่ชุมชนอย่างเกื้อกูลกัน ตลอดจนเสริมสร้างและพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งการเรียนรู้ทักษะชีวิต เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับชุมชน ให้เป็นชุมชนยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีกับการเสริมสร้างความสุขของชุมชนสามารถอภิปรายผล ใน 2 ประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. ภาวะความสุขของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผลจากการศึกษาภาวะความสุขของชุมชนในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีพบว่า ชุมชนมีภาวะความสุขโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.07 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67)

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน ได้แก่ Happy Soul (ทางสงบ) คือ เป็นผู้มีความดีและมีคุณธรรม หรือการมีศรัทธาในศาสนา และมีศีลธรรมในการดำเนินชีวิต มีคุณธรรมเบื้องต้นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกัน Happy Heart (น้ำใจงาม) การมีน้ำใจ มีความรักสามัคคี เอื้อเฟื้อต่อกัน Happy Society (สังคมดี) มีสังคมดีและสภาพแวดล้อมที่ดี และ Happy Family (ครอบครัวดี) มีครอบครัวดีอบอุ่นและมั่นคง ตามลำดับ และรองลงมา ชุมชนมีระดับภาวะความสุขอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ได้แก่ Happy Brain (หาความรู้) คือ การศึกษาหาความรู้พัฒนาตนเองตลอดเวลา Happy Body (สุขภาพดี) มีสุขภาพแข็งแรง Happy Relax (ผ่อนคลาย) รู้จักผ่อนคลายต่อสิ่งต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตและ Happy Money (ปลอดภัย) มีเงิน รู้จักเก็บ รู้จักใช้ ไม่เป็นหนี้ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิรพงศ์ กนกเลิศวงศ์ และ (ธนสุวิทย์ ทับทิมรักษา, 2563) ที่ได้ทำการศึกษา การพัฒนาโมเดลความสุขของคนในชุมชนเขตพื้นที่อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ผลการวิจัยพบว่า ความสุขของคนในเขตพื้นที่อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สามารถระบุได้เป็น 4 ประเภท ตามลำดับ ดังนี้ 1) ครอบครัวไม่มีหนี้สิน 2) ครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างพร้อมหน้า 3) คนในสังคมพึ่งพาอาศัยกันได้ และ 4) คนในชุมชนได้รับการคุ้มครองจากเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสุขของคนในชุมชนเขตพื้นที่อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สามารถระบุได้ 6 ประเภท ตามลำดับ ดังต่อไปนี้ 1) ครอบครัวมีพื้นที่ทำการเกษตรอย่างเพียงพอ 2) คนในชุมชนมีสุขภาพที่ดี 3) บุตรหลานได้รับการศึกษาในระดับที่เพียงพอ 4) สังคมมีระบบสาธารณูปโภคที่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต 5) มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแบบพื้นบ้านและมีการสานต่อให้คงอยู่อย่างยั่งยืน และ 6) คนในชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อทำบุญสร้างกุศล

ในขณะที่ภาวะความสุขของชุมชนที่อยู่ในระดับมาก แต่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดใน 8 ด้าน (ค่าเฉลี่ย 3.53 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.89) คือ Happy Money (ปลอดภัย) ถึงแม้ชุมชนจะสามารถจัดการกับหนี้สินไม่ให้เป็นการระงับและสามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดเวลา แต่ไม่มีเงินเหลือเก็บออมสำรองไว้ใช้ในยามฉุกเฉินเป็นประเด็นที่ชุมชนให้คะแนนระดับความสุขน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการให้ข้อเสนอแนะในการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับผู้นำและตัวแทนชุมชน ว่ามีความต้องการอบรมความรู้เรื่องการออม การทำบัญชีครัวเรือน และมีการติดตามผลการที่ชุมชนนำความรู้ไปปฏิบัติในครัวเรือน แสดงให้เห็นว่า ชุมชนยังมีความต้องการความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจครัวเรือน เมื่อยังมีความกังวลกับเรื่องการเงิน ได้รับเงินจากการทำงานแล้วอาจจะเพียงพอสำหรับการใช้หนี้ แต่ไม่มีเหลือเก็บ จึงส่งผลให้ระดับความสุขด้านสุขภาพทั้งกายและทางใจ (Happy Body และ Happy Relax) อยู่ในระดับน้อยเช่นกัน (ค่าเฉลี่ย 3.91 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.83 และ 3.66 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.81) ตามลำดับ ชุมชนไม่ค่อยได้ดูแลสุขภาพ ไม่ได้ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเลือกรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนมุ่งแต่ทำมาหากิน ทำงานหนัก เพื่อหาเงินมาจุนเจือครอบครัว เป็นเหตุให้เกิดความเครียดตามมาอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมความสุขของชุมชน ที่ชุมชนมีความต้องการให้มหาวิทยาลัยส่งเสริมด้านสุขภาพชุมชนอย่างครบวงจร ให้ความรู้ด้านสุขภาพ และสุขภาพจิต และอยากให้มีการพัฒนาสถานที่ออกกำลังกาย และเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จุฑามาศ นามวงศ์, 2555) ที่ได้ทำการศึกษา การวัดระดับความสุขของประชากรในชุมชนทิพย์เนตร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ระดับความสุขของประชากรในชุมชนทิพย์เนตรอยู่ในระดับปานกลาง มีปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความสุขอยู่ 4 ปัจจัย ได้แก่ ด้านอายุและระดับการศึกษา มีผลต่อความสุขของประชากร คือ เมื่อมีอายุมากขึ้นและมีการศึกษาสูงจะส่งผลให้มีความสุขเพิ่มมากขึ้น ด้านครอบครัว ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวมีความรักใคร่กลมเกลียว มีความรักความผูกพันมีการให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกัน รวมถึงการดูแลผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ปัจจัยด้านสุขภาพ ได้แก่ การรู้สึกทุกข์เมื่อเห็นผู้อื่นประสบกับความทุกข์ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การมีความสุขในการเข้าร่วม

กิจกรรมที่มีส่วนช่วยในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชุมชน และมีปัจจัยที่ไม่มีผลต่อระดับความสุขของประชากรในชุมชนทิพย์เนตร อยู่ 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากประชากรมีการศึกษาที่ไม่สูงมากจึงมีการประกอบอาชีพที่มีรายได้ค่อนข้างน้อย ทำให้ไม่ค่อยมีความพอใจในอาชีพที่ทำอยู่และมีรายได้ที่ไม่เพียงพอและเป็นธรรม ส่งผลให้ประชากรไม่สามารถดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เพราะชุมชนตั้งอยู่ใกล้จุดทิ้งขยะรวมของตำบลหายยา ทำให้ชุมชนเกิดมลพิษทางกลิ่นของขยะ แม่น้ำลำคลองไหลผ่านชุมชนไม่สะอาด ชุมชนไม่มีเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครในการดูแลความปลอดภัย ดังนั้น ในการพัฒนาชุมชนทิพย์เนตรควรเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ประชากรในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและก่อให้เกิดความสุข

2. แนวทางการเสริมสร้างความสุขของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

จากผลการวิจัย พบว่า แนวทางการเสริมสร้างความสุขของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ชุมชนให้ความสำคัญมากที่สุดกับแนวทางการเสริมสร้างความสุขของชุมชนจากการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในการส่งเสริมครอบครัวด้านการศึกษา สุขภาพ และการประกอบอาชีพ เพื่อให้สามารถดำรงความเป็นครอบครัวอบอุ่นและชุมชนเข้มแข็งได้ ส่งเสริมให้ครอบครัว ชุมชน ดูแลผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามธรรมเนียมประเพณีไทย ส่งเสริมให้ครอบครัวรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เข้าใจบทบาท ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถดำรงความเป็นครอบครัวและชุมชนที่มีความสุข และส่งเสริมให้ชุมชนอบรมเลี้ยงดูบุตร-หลานให้เติบโตอย่างมีคุณภาพตามวิถีของความเป็นไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิดา นิลอรุณ, วริญา คลังแสง, และสุวิดา พุกขอารมณ, (2564) ที่ได้ทำการศึกษา ประเด็นแนวทางการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจการพัฒนาทุนแห่งความสุขเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดพัทลุง พบว่า หนึ่งในแนวทางการพัฒนาทุนแห่งความสุขชุมชน คือ การยกระดับคุณภาพชีวิต โดยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ชุมชนใน 3 แนวทาง ดังนี้ ความสำเร็จด้านอาชีพ ความสำเร็จด้านรายได้ และความสำเร็จด้านครอบครัวและสังคม ความสุขจึงเริ่มต้นจากตัวบุคคล และในระดับครอบครัว เมื่อแต่ละคนมีทักษะความรู้ความสามารถมีทางในการประกอบสัมมาอาชีพ มีรายได้เลี้ยงตัวเองและครอบครัว มีความรู้เรื่องสุขภาวะ รู้จักการดูแลสุขภาพที่ดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ จัดสรรเวลาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ผีอกจิตใจให้สุขสงบ ร่มเย็น เมื่อมีความสุขกายและความสบายใจ ไม่มีความวิตกกังวลใด ก็จะไม่สร้างความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น จะมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดชุมชนที่มีความรักและเอื้ออาทรต่อกันต่อไป

รองลงมา ด้านการมีสภาพแวดล้อมดี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ชุมชนให้ความสำคัญกับแนวทางการเสริมสร้างความสุขของชุมชนจากการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีให้มีระบบนิเวศที่สมดุล พัฒนาให้บุคคล ครอบครัว มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง พัฒนาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่เหมาะสม เพื่อให้การดำรงชีวิตในชุมชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน พัฒนาชุมชนให้มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และสภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างสมดุลให้กับระบบนิเวศ และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และพัฒนาการบริการสาธารณสุขในชุมชนที่พอเพียงและทั่วถึง

การเป็นชุมชนประชาธิปไตยมีธรรมาภิบาล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ส่งเสริมให้ชุมชนเป็นสังคมประชาธิปไตย มีสิทธิเสรีภาพ ได้รับการปฏิบัติ ยอมรับ และเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันตามระบอบประชาธิปไตยและส่งเสริมให้ชุมชนมีความสามัคคีปรองดอง ร่วมกันแก้ปัญหาความขัดแย้ง เพื่อสันติของชุมชน โดยคนในชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักถึง

โทษภัยของการทุจริต ช่วยกันสอดส่องและป้องกันการทุจริตในชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ ในระบอบประชาธิปไตย เคารพในความแตกต่างและรับฟังความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ และส่งเสริมให้มี ธรรมนูญตำบลชุมชน มีระบบการบริหารจัดการที่ยึดหลักการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส คุ่มค่า เป็นธรรม และรับผิดชอบ และส่งเสริมให้ชุมชนมีวินัย รับผิดชอบต่อหน้าที่ ประพฤติปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของตนเองและ เคารพในสิทธิและหน้าที่ของคนอื่น

ชุมชนมีการบริหารจัดการชุมชนดี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ส่งเสริมให้ชุมชนและองค์กรชุมชน มีความรักความสามัคคี ร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และอยู่ร่วมกัน อย่างสงบสุข ส่งเสริมให้ชุมชน สามารถธำรงไว้ซึ่งคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็น เอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการชุมชน พัฒนาชุมชน ตลอดจนแก้ไข ปัญหาชุมชนอย่างมีเหตุผลร่วมกันและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกโครงการ/กิจกรรมของรัฐและ ภาคีเครือข่าย ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น สอดคล้องกับ งานวิจัยของ (สุรีย์พร ธรรมิกพงษ์ และคณะ, 2551) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้าง ความเข้มแข็ง ของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน” จากผลการวิจัยพบว่า สมาชิกในชุมชนดำเนินงานโดยการวางแผนร่วมกัน จัดทำแผนการพัฒนาชุมชน เข้มแข็ง โดยยึดหลักการส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน และศักยภาพชุมชนในการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การมีสุขภาพะ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ เสริมสร้างให้ ชุมชนมีความรู้ในการดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงด้วยการออกกำลังกาย ทานอาหารที่เป็นประโยชน์และ พักผ่อนอย่างเพียงพอ เสริมสร้างให้ชุมชนมีสุขภาพจิตที่ดี ยึดมั่นในคุณธรรม มีศาสนา เพื่อความสงบและ เป็นแนวทางขึ้นในการประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง เสริมสร้างให้ชุมชนมีทักษะในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า ทำประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้อย่างเต็มศักยภาพ พัฒนาให้ชุมชน กลุ่มและองค์กรในชุมชน มีสติปัญญาในการดำเนินชีวิตบนหลักของความเป็นเหตุ เป็นผล และจัดบริการด้านสุขภาพที่เหมาะสมกับ สถานการณ์ด้านสาธารณสุข เช่น สถานกักกันโรคติดเชื้อไวรัส โควิด 19 และโรงพยาบาลสนาม บ้านยางน้อย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ พัฒนาอาชีพให้ชุมชนมีอาชีพที่มั่นคงและรายได้ที่เพียงพอสำหรับใช้จ่ายในครอบครัว เช่น โครงการ พัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับรายได้คนในชุมชนฐานราก เป็นต้น พัฒนาศักยภาพการจัดการของผู้นำ องค์กรชุมชนให้มีประสิทธิภาพเพื่อกระจายรายได้กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนอย่างเป็นธรรม และพัฒนาความรู้ให้ ชุมชนสามารถจัดการหนี้สินไม่ให้เป็นภาระและชำระหนี้ได้ตามกำหนดเวลา เช่น การจัดทำบัญชีครัวเรือน การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ เป็นต้น และพัฒนาความมั่นคงเศรษฐกิจฐานรากอย่างต่อเนื่อง เช่น พัฒนา ผลิตภัณฑ์ชุมชน สถาบันการเงินชุมชน สวัสดิการชุมชน และการแก้ไขปัญหาหนี้สิน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ (นิตยา สุภากรณ์, 2552) ที่ได้ศึกษา การรับรู้ของประชาชนต่อความอยู่ดีมีสุขในชุมชนบางไผ่ จากผลการวิจัย พบว่า การรับรู้ต่อยอดความอยู่ดีมีสุขมีดัชนีชี้วัด คือ ด้านรายได้และการกระจายรายได้ ด้านชีวิตการทำงาน ด้านความรู้ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต ด้านการบริหาร จัดการที่ดีของรัฐ ด้านสุขภาพ ทั้งนี้ กระบวนการดำเนินงานของประชาชนต่อความอยู่ดีมีสุขในชุมชนบางไผ่ เน้นการส่งเสริมในด้านการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมให้มีความสามัคคีในชุมชน มีน้ำใจซึ่งกันและกัน มีกิจกรรมร่วมกันในหมู่บ้านเพื่อให้ทุกคนในหมู่บ้านมีความใกล้ชิดมีความสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ชุมชนมีความ เข้มแข็ง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการทบทวนแผนยุทธศาสตร์ และปรับปรุงการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องและยึดโยงกับชุมชน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการเสริมสร้างความสุขของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีต่อไป

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานด้านสุขภาพ และหน่วยงานด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาชุมชน ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการทบทวนแผนพัฒนาท้องถิ่น และปรับปรุงการดำเนินงาน ที่เน้นด้านสุขภาพ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ

2. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

2.1 ด้านสุขภาพ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ควรจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ โภชนาการ และการปฏิบัติตนเพื่อสุขภาพที่ดี จัดให้มีสถานที่ส่วนกลางของชุมชนในการออกกำลังกาย มีการติดตามประเมินสุขภาพของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ

2.2 ด้านสังคม สำนักงานพัฒนาชุมชน ควรจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและองค์กรในชุมชนอย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการ มีสติปัญญาและการดำเนินชีวิตบนหลักของความเป็นเหตุและผล มีภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่มากกระทบ

2.3 ด้านเศรษฐกิจ สำนักงานพาณิชย์และอุตสาหกรรม ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีเศรษฐกิจเข้มแข็งและยั่งยืน ด้วยการให้ความรู้เรื่องการออม การพัฒนาอาชีพ การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ จัดหาแหล่งตลาดในการจัดจำหน่าย รวมทั้งการตลาดและการขายออนไลน์

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรทำการวิจัยประเมินผลยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย ประเด็นยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยแห่งความสุข เพื่อทราบผลการดำเนินงาน การบรรลุเป้าหมาย และแนวทางในการปรับปรุงยุทธศาสตร์ และการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

3.2 ควรนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการวางแผนและจัดทำโครงการของมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สร้างความสุขให้แก่ชุมชน ให้สอดคล้องกับบริบทปัญหา และความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

3.3 ควรนำผลการวิจัยไปทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อเป็นการเพิ่มการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

3.4 ควรทำการวิจัยในเรื่องนี้กับพื้นที่ชุมชนอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบระดับความสุข เพื่อนำผลมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาชุมชนที่ยังมีระดับความสุขน้อยอย่างยั่งยืนไปตามลำดับต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ที่สนับสนุนทุนวิจัย ผู้นำชุมชน ผู้อำนวยการโรงเรียน ประชาชนผู้ให้ข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือทั้ง 3 ท่าน และผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ที่ให้การสนับสนุนและความร่วมมืออย่างดี ทำให้งานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชย์ปัญญา. (2549). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- จุฑามาศ นามวงศ์. (2555). *การวัดระดับความสุขของประชากรในชุมชนทิพย์เนตร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- นิตยา สุภาภรณ์. (2552). *การรับรู้ของประชาชนต่อความอยู่ดีมีสุขในชุมชนบางไผ่*. นนทบุรี: สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- พินดา นิลอรุณ, วรีญา คลังแสง และสุวิดา พฤษภากรณ์. (2564). “ศึกษาประเด็นแนวทางการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจการพัฒนาทุนแห่งความสุขเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ของกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดพัทลุง,” *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*. 15,2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2564): 83-96.
- พัฒนาชุมชน, กรม. (2564). *การประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของ หมู่บ้าน ชุมชน (Gross Village Happiness : GVH)*. สืบค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2564. จาก <http://www3.cdd.go.th/phanomphrai/GVH.pdf>.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2564). *กระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ของชุมชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. (2560). *ยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (พ.ศ. 2561-2564)*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุรีย์พร ธรรมิกพงษ์ และคณะ. (2551). *รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.).